

ДЖЕРЕЛА ТА ІСТОРИОГРАФІЯ ІСТОРИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

УДК 930.1:329(477)
Олегович,

МАГАСЬ В'ячеслав

кандидат історичних наук,
доцент кафедри суспільних
наук Житомирського
військового інституту
ім. С. П. Корольова

ІСТОРИОГРАФІЯ ВЗАЄМВІДНОСИН СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА ВЛАДИ У НАДДНІПРЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ (1905 – ЛЮТИЙ 1917 рр.)

У статті охарактеризовано ступінь вивченості взаємовідносин суспільно-політичних об'єднань та влади на Наддніпрянщині у 1905–1917 рр. В дореволюційний період переважало висвітлення історії центральних органів суспільно-політичних організацій. В радянський період більша увага приділялася робітничому та селянському руху в контексті їх взаємодії з більшовиками. На сучасному етапі відкрилися нові умови для об'єктивного та неупередженого розгляду означеної проблеми. Огляд історіографії засвідчив необхідність підготовки узагальнюючої праці з означеної проблеми.

Ключові слова: суспільно-політичні організації, опозиційні організації, монархічні і провладні організації, формування громадянського суспільства та громадянської ідентичності, самоорганізація населення.

Постановка проблеми

Вивчення суспільно-політичних рухів на початку ХХ ст. особливо актуальне у зв'язку з процесами становлення громадянського суспільства в сучасній Україні. Крім того, досвід боротьби різних категорій населення за свої права та трансформацію державного устрою важливий в контексті сучасних трансформацій у нашій державі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідження історіографії суспільно-політичних організацій та влади в Наддніпрянській Україні в 1905–1917 рр. досі залишається проблемою малодослідженою. Існують лише окремі розвідки присвячені частинам означеної проблеми. Зокрема, О. В. Купріяничук проаналізував новітню історіографію політизації українського національного руху кінця ХІХ – початку ХХ ст. та його організаційне оформлення [1], О. В. Кульчицька розглянула громадські та політичні організації півдня України в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. в сучасній українській історіографії [2], О. В. Головіна дослідила сучасну історіографію монархічних організацій в Україні [3] Д. В. Кудінов зробив ґрунтовний огляд історіографії Всеросійського селянського союзу в Україні [4] тощо.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Огляд історіографії засвідчив, що досі не існувало узагальнюючої праці, котра б цілісно розглядала історіографію взаємовідносин суспільно-політичних організацій та влади у Наддніпрянській Україні у 1905–1917 рр., чому і присвячена наша публікація.

Мета статті – на основі аналізу наявної літератури охарактеризувати ступінь вивченості діяльності суспільно-політичних об'єднань на початку ХХ ст. на Наддніпрянщині та їх відносин з владою у вітчизняній та зарубіжній історіографії. Основними завданнями даної публікації є: охарактеризувати дореволюційну, радянську та сучасну історіографію з означеної проблематики та з'ясувати перспективи її подальшої розробки.

Виклад основного матеріалу дослідження.

В історіографічному плані доробок науковців доцільно поділити на декілька груп: дореволюційну, радянську, сучасну і зарубіжну. Кожна з них має свої особливості.

Вивчення історії суспільно-політичних організацій розпочалося на етапі їх утворення. Перші праці були написані сучасниками тих подій. Роботу на місцях вони змальовували дуже фрагментарно та однотипно, вказуючи окремі фактичні і кількісні дані. Дослідниками майже не бралася до уваги історія опозиційних суспільно-політичних організацій після їх розгрому царським самодержавством наприкінці 1905 – початку 1906 рр. Особлива увага приділялася програмним аспектам їх діяльності.

Вже 1906 року у видавництві І. А. Ефрона вийшло довідкове видання, що детально характеризувало обставини утворення суспільно-політичних союзів та подавало окремі фактичні дані [5, 137–160]. Увагу звертає на себе також стаття соціал-демократа, меншовика Н. Череваніна присвячена руху серед інтелігенції на початку ХХ ст., видана ще 1910 р. у якій була подана характеристика програмних положень та діяльності ряду суспільно-політичних союзів та об'єднань [6]. Досліджувалися також окремі аспекти, пов'язані з діяльністю Союзу адвокатів [7], Земського союзу [8], Всеросійського селянського союзу [9] тощо. Загалом, дореволюційні дослідники належали до різних партійних таборів, що впливало на оцінку ними характеру діяльності суспільно-політичних організацій та ступінь їхньої уваги до означеної проблеми.

У радянській період вивчення історії суспільно-політичних організацій розпочалося у 20-х рр. ХХ ст., зокрема Б. В. Тітліновим [10] була розглянута участь молоді у революційних подіях. Також світ побачило колективне дослідження присвячене історії армії в Першій російській революції, в якому також було розглянуто і різні форми самоорганізації військових [11]. На становлення концепції радянської історіографії про Селянський союз значно вплинула дискусія 1920–1930-х рр. про соціальну і політичну природу Селянського союзу, ключовими постатями в якій були член Головного комітету Союзу С. П. Мазуренко [12] та учасник Установчого з'їзду Всеросійського селянського союзу більшовик А. В. Шестаков [13]. Зрештою, у радянській історіографії на декілька десятиліть утверджується погляд на Союз, як організацію дрібнобуржуазну. У 1928–1929 рр. у чотирьох номерах журналу «Літопис революції» вийшло перше спеціальне дослідження М. Свідзінського про діяльність Всеросійського селянського союзу в Україні в роки Першої російської революції, написане на багатому джерельному матеріалі [14].

Надалі увага дослідників була спрямована, переважно, на вивчення боротьби селян і робітників в контексті суспільно-політичної активності більшовиків. Досліджувалася також діяльність безпартійного Всеросійського селянського союзу. Цьому питанню у масштабі всієї Російської імперії були присвячені роботи Є. І. Кирюхіної, що побачили світ у 50-х рр. ХХ ст. Використовуючи значну документальну базу, дослідниця показала процес зародження Союзу, простежила боротьбу на Установчому та Делегатському з'їздах із вироблення резолюцій з основних соціально-економічних і політичних питань, висвітлила діяльність керівних органів, розглянула діяльність місцевих організацій ВСС та зробила кількісні підрахунки [15; 16].

Ситуація з дослідженням суспільно-політичних союзів інтелігенції змінюється в 60–80-ті рр. коли Л. К. Єрманом [17] та В. Р. Лейкіною-Свірською [18] було звернуто увагу на участь інтелігенції у Першій російській революції. В. Р. Лейкіною-Свірською, зокрема, було розглянуто історію центральних органів Союзу Союзів та організацій, що входили до його складу. Важливим є також дослідження П. Н. Зирянова [19] в якому на основі великого фактичного матеріалу подана характеристика руху семінаристів в роки революції 1905–1907 рр. Продовжується також вивчення історії Всеросійського селянського союзу, зокрема М. Н. Лещенком було здійснено кількісні підрахунки його організацій в Україні [20].

Діяльність Союзу Союзів в роки Першої російської революції дослідив російський історик С. М. Дмитрієв, що велику увагу приділив формуванню та роботі центральних органів Союзу [21]. Вивчення суспільно-політичної діяльності професорів та викладачів

започаткував А. Є. Іванов, що в своїй монографії, виданій 1991 р., охарактеризував окремі напрями роботи Академічного союзу [22].

Таким чином, у радянській історіографії досліджувалися різні аспекти історії суспільно-політичних організацій початку ХХ ст., однак, оцінка їх діяльності здійснювалася крізь призму марксистсько-ленінської ідеології, що заважало об'єктивному висвітленню проблеми.

Після здобуття Україною незалежності відкрилися нові можливості для досліджень та переоцінки історичних явищ. Проте, вивченню суспільно-політичних організацій та їх взаємин з владою не приділялося належної уваги. Сучасними українськими дослідниками вивчено діяльність окремих організацій та союзів. Ряд питань, пов'язаних з діяльністю суспільно-політичних об'єднань в Україні на початку ХХ ст. знаходимо в колективній монографії «Нариси історії української інтелігенції (перша половина ХХ ст.)», виданій Інститутом історії України НАН України у 1994 р. [23, 65]. Цією ж організацією у 2013 році було видано іншу колективну монографію, присвячену взаєминам влади і суспільства в Україні на різних етапах історичного розвитку. Розділ, що висвітлює взаємодію влади та суспільства у 1775–1917 рр. було написано д.і.н., професором В. С. Шандрою. У ньому не висвітлювалася взаємодія уряду з суспільно-політичними організаціями початку ХХ ст. [24, 237–280].

Серед праць сучасних українських істориків слід відмітити також узагальнюючу роботу з історії українських політичних партій та організацій наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. А. І. Павка [25]. В монографії В. Й. Борисенка та Г. А. Непорожньої було подано характеристику з'їздів Всеросійського вчительського союзу та розкрито діяльність окремих його осередків в Україні [26]. Дослідники О. М. Федьков та В. О. Магась розглянули діяльність Всеросійського селянського союзу в Україні [27; 28]. Н. О. Гончаровою в її кандидатській дисертації було проаналізовано національно-політичний рух студентської та учнівської молоді та його організаційні форми в Україні в 90-ті рр. ХХ ст. – лютий 1917 р. [29] Суспільно-політичну активність студентів, а також функціонування їхніх позапартійних організацій в роки Першої світової війни в Україні дослідили І. С. Михальський [30] і А. М. Чортенко [31].

Політичні аспекти діяльності Земського союзу та союзу міст в 1914–1918 рр. в Україні розглянув у своїй монографії В. М. Литвин [32, 191–198].

У роботах В. М. Вовковинського [33] та І. В. Омелянчука [34] була висвітлена діяльність чорносотенних організацій та різноманітні аспекти їх взаємодії з владою.

Велику увагу вивченню суспільно-політичної активності різних прошарків населення Російської імперії, їх організаціям та взаємовідносинам останніх з владою приділяють російські дослідники після 1991 року. Було опубліковано ряд праць, у тому числі узагальнюючого характеру [35; 36], авторам яких вдалося подолати догматичні положення радянського періоду та розглянути взаємовідносини громадських організацій та влади неупереджено та об'єктивно.

Продовжив вивчення історії Союзу Союзів та професійно-політичних об'єднань в 1905–1906 рр. С. М. Дмитрієв, котрий видав окрему монографію, присвячену цьому питанню у 1992 році [37]. Подальшу розробку отримала діяльність Академічного союзу в роботах А. Є. Іванова, присвячених Першій російській революції [38] та витокам партії кадетів [39].

Триває також вивчення діяльності Всеросійського селянського союзу. Важливе місце серед досліджень посідають монографії А. А. Курьонишева [40] та Д. А. Колесніченко [41]. У них проаналізовано діяльність Союзу з нових позицій, охарактеризована участь його представників у думській кампанії, а також містяться окремі відомості про функціонування осередків Селянського союзу в українських губерніях.

Серед сучасних російських дослідників слід також відзначити роботи О. М. Кураєва, котрий в своїх роботах розглянув взаємовідносини партій та масових організацій в роки

Першої російської революції [42], а також діяльність масових громадських організацій в контексті формування громадянського суспільства в Російській імперії [43].

Багаторічним дослідником самоорганізації населення імперії на початку ХХ ст. є А. С. Туманова, котра в двох своїх докторських дисертаціях [44; 45], а також в монографічних [46] та спеціалізованих дослідженнях розглянула діяльність громадських організацій на початку ХХ ст., урядову політику щодо громадських організацій та законодавчі основи їх функціонування. У вказаних роботах авторки не було приділено спеціальної уваги діяльності суспільно-політичних організацій. Також А. С. Тумановою було розглянуто діяльність громадських організацій Російської імперії в роки Першої світової війни [47].

Згадана А. С. Туманова також є відповідальним редактором та автором кількох розділів колективної монографії «Самоорганизация российской общественности в последней трети XVIII – начале XX в.». У цій роботі були розглянуті різноманітні аспекти діяльності суспільно-політичних об'єднань в Російській імперії, в т.ч. і в національних окраїнах [48].

Зростає також увага російських науковців до питань взаємовідносин суспільства та влади. У ряді сучасних досліджень вивчено стан розвитку російського суспільства у ХІХ – на початку ХХ ст., зокрема в роботах В. Я. Гросула [49] та А. П. Кореліна [50]. Інститутом російської історії РАН була підготовлена колективна монографія «Россия в начале XX века: народ, власть, общество» в якій охарактеризована суспільно-політична трансформація Російської імперії на початку ХХ ст. [51].

Вивчаються і інші аспекти соціальної історії. Зокрема, у 2013 році побачив збірник статей, присвячений дослідженню соціальної ідентичності, громадянства та громадянського суспільства, соціальних практик, колективних та персональних ідентичностей представників інтелектуальних професій, а також учасників феміністського руху [52].

Досліджуються також питання, пов'язані з формуванням національної ідентичності та політикою властей. Націоналізм як нове явище в житті імперії епохи Романових та феномен українського націоналізму в ряді праць охарактеризував О. І. Міллер [53; 54].

Зазначене коло проблем було досліджено також вченими з далекого зарубіжжя. Загальний огляд перебігу Першої російської революції, взаємовідносин влади та суспільства, а також окремі аспекти діяльності Союзу Союзів і організацій, що входили до нього, зробив Р. Пайпс [55].

Різноманітні форми самоорганізації населення його суспільно-політичну активність в своїй роботі розглянув англійський історик російського походження Т. Шанін [56].

Робота американського дослідника Дж. Бредлі «Громадські організації в царській Росії: наука, патріотизм и громадянське суспільство» була присвячена формуванню громадянського суспільства в імперії, що знайшло свій вияв в діяльності наукових товариств. Автор майже не приділяє уваги політичним аспектам їх діяльності, що мали місце, особливо в період революції 1905–1907 рр. [57].

Висновки і перспективи подальших розвідок

Огляд дореволюційної, радянської та сучасної історіографії засвідчив інтерес дослідників до взаємовідносин суспільно-політичних організацій Наддніпрянщини та влади. Ними було розглянуто діяльність окремих громадських організацій, урядове регулювання діяльності громадських організацій, процеси формування громадянського суспільства в Російській імперії тощо. Разом з тим, ряд проблем потребують подальшого опрацювання, особливо питання, пов'язані з функціонуванням та відносинам з владою суспільно-політичних організацій на українських землях у 1905–1917 рр., оскільки більшість авторів звертало увагу переважно на роботу їх центральних органів.

Загалом, зроблений огляд підтверджує низький ступінь дослідження означеної проблеми у вітчизняній та зарубіжній історіографії та засвідчує можливість і необхідність підготовки узагальнюючої праці.

Література

1. Купріяничук О. В. Політизація українського національного руху кінця XIX – початку XX ст.: до новітньої історіографії проблеми / О. В. Купріяничук // Гілея. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – Вип. 23. – С. 148–156.
2. Кульчицька О. В. Громадські та політичні організації півдня України в кінці XIX – на початку XX ст. в сучасній українській історіографії / О. В. Кульчицька // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. – Запоріжжя : Просвіта, 2007. – Вип. 21. – С. 381–385.
3. Головіна О. В. Сучасна історіографія монархічних організацій в Україні: особливості і тенденції / О. В. Головіна // Проблеми політичної історії України. – 2013. – Вип. 8. – С. 70–77.
4. Кудінов Д. Селянський рух Наддніпрянської України у 1900 – лютому 1917 років: історіографія проблеми / Д. Кудінов. – Суми : ТОВ ДД «Папірус», 2014. – 352 с.
5. Спутник избирателя на 1906 год: освободительное движение и современные его формы: справочная книга для желающих ориентироваться в современном общественном движении. – СПб. : И. И. Ефрон, 1906. – 312 с.
6. Череванин Н. Движение интеллигенции / Н. Череванин // Общественное движение в России в начале XX-го века: в 3-х т. / [Под ред. Л. Мартова, П. Маслова и А. Потресова]. – СПб., 1910. – Т. 2, Ч. 2. – С. 146–201.
7. Гессен И. В. История русской адвокатуры : в 3-х т. / И. В. Гессен. – М. : Издание советов присяжных поверенных, 1914. – Т. 1 : Адвокатура, общество и государство: 1864–20/XI. 1914. – 623 с.
8. Веселовский Б. Б. История земства за 40 лет / Б. Б. Веселовский. – СПб. : Издательство О. Н. Поповой. 1911. – Том 3. – 708 с.; Том 4 – 696 с.
9. Блеклов С. Крестьянский союз / С. Блеклов // Право. – 1905. – № 38. – С. 3142–3153.
10. Титлинов Б. В. Молодежь и революция: Из истории революционного движения среди учащейся молодежи духовных и средних учебных заведений. 1860 – 1905 гг. / Б. В. Титлинов. – Л. : Государственное издательство, 1925. – 166 с.
11. 1905. Материалы и документы. Армия в первой революции. Очерки и материалы / [Глав. ред. Покровский М.Н.]. – М.-Л. : Государственное издательство, 1927. – 391 с.
12. Мазуренко С. Крестьяне в 1905 году / С. Мазуренко. – М. : Новая Деревня, 1925. – 89 с.
13. Шестаков А. Всероссийский крестьянский союз / А. Шестаков // Историк-марксист. – 1927. – Т. 5. – С. 98–99.
14. Свідзінський М. Селянські спілки на Україні в революції 1905 року / М. Свідзінський // Літопис революції. – 1928. – № 6. – С. 141–168; 1929 – № 1. – С. 145–171; 1929 – № 2. – С. 58–89; 1929 – № 3. – С. 108–119.
15. Кирюхина Е. И. Всероссийский крестьянский союз в 1905 г. / Е. И. Кирюхина // Исторические записки. – 1955. – Т. 50. – С. 95–141.
16. Кирюхина Е. И. Местные организации Всероссийского крестьянского союза в 1905 году. / Е. И. Кирюхина // Учёные записки Кировского государственного педагогического института им. В. И. Ленина. – Киров, 1956. – Вып. 10. – С. 83–157.
17. Ерман Л. К. Интеллигенция в Первой русской революции / Л. К. Ерман; [Ответственный редактор акад. И. И. Минц]. – М. : Наука, 1966. – 374 с.
18. Лейкина-Свирская В. Н. Русская интеллигенция в 1900–1917 гг. / В. Н. Лейкина-Свирская. – М. : Мысль, 1981. – С. 218–255.
19. Зырянов П. Н. Православная церковь в борьбе с революцией 1905–1907 гг. [Текст]: общественно-политическая литература / П. Н. Зырянов. – М. : Наука, 1984. – 224 с.
20. Лещенко М. Н. Українське село в революції 1905–07 рр. / М. Н. Лещенко. – К. : Наукова думка, 1977. – 360 с.
21. Дмитриев С. Н. Союз Союзов в годы первой российской революции / С. Н. Дмитриев // История СССР. – 1990. – № 1. – С. 40–55.
22. Иванов А. Е. Высшая школа России в конце XIX – начале XX вв. / А. Е. Иванов. – М. : Ин-т рос. истории, 1991. – 392 с.
23. Нариси історії української інтелігенції (перша половина XX ст.) : у 3 кн. / [Відп. ред. Ю. О. Курносов; Авт.: С. І. Білокін, О. Д. Бойко, Г. С. Брега та ін.]. – К. : Ін-т історії України НАН України, 1994. – Кн. 1. – 138 с.
24. Влада і суспільство в Україні. Історичний контекст / [Відп. ред. В. А. Смолій]. – К. : НАН України, Інститут історії України, 2013. – 506 с.
25. Павко А. І. Повчальний досвід вітчизняної історії: політичні партії і організації у громадському житті України модерної доби / А. І. Павко. – К. : Плеяди, 2002. – 552 с.
26. Борисенко В. Й. Суспільно-політична діяльність учителів й учнівської молоді України в 1900 – першій половині 1907 рр. / В. Й. Борисенко, Г. А. Непорожня. – К. : Вид-во НПУ ім. М. Драгоманова, 2002. – 149 с.
27. Магась В. О. Всероссийский селянский союз в Украине у 1905–1907 рр.: дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / В. О. Магась. – Кам'янець-Подільський, 2009. – 296 с.

28. Федьков О. М. «Селянству – владу і землю!». Всеросійський селянський союз в Україні (1905 – 1907 рр.) : монографія / О. М. Федьков, В. О. Магась. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. Івана Огієнка, 2011. – 271 с.
29. Гончарова Н. О. Національно-політичний рух студентської та учнівської молоді в Україні (90-ті роки ХІХ – лютий 1917 р.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец.07.00.01 «Історія України» / Н. О. Гончарова. – О., 2006. – 24 с.
30. Михальський І. С. Національно-політичний рух молоді України в роки першої світової війни (1914 – лютий 1917 рр.) / І. С. Михальський. – Луганськ : Б/в, 1995. – 27 с.
31. Чортенко А. М. Студентство в діяльності українських політичних партій та молодіжних позапартійних організацій надніпрянщини напередодні лютневої революції (середина 1914 – лютий 1917 рр.) / А. М. Чортенко // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2012. – № 6 (241), ч. 2. – С. 169–178.
32. Литвин В. М. Перша світова війна 1914–1918 рр. і Україна [Текст] / В. М. Литвин; [відп. ред. В. А. Смолій]. – К. : Наукова думка, 2014. – С. 191–198.
33. Вовковинський В. М. Організації великоросійських шовіністів в Україні на початку ХХ ст. / В. М. Вовковинський // Український історичний журнал. – 1999. – № 3. – С. 63–74.
34. Омелянчук І. В. Черносотенное движение в Российской империи (1901–1914) : монографія / І. В. Омелянчук. – К. : МАУП, 2007. – 744 с.
35. История России ХІХ – начала ХХ в. / [под ред.: В. А. Федорова]. – М. : Зерцало, 2000. – 752 с.
36. Первая революция в России: взгляд через столетие / [Отв. ред.: А. П. Корелин, С. В. Тютюкин]. – М. : Памятники исторической мысли, 2005. – 602 с.
37. Дмитриев С. Н. Союз союзов и профессионально-политические союзы в России 1905–1906 / С. Н. Дмитриев. – М. : Молодая гвардия, 1992. – 204 с.
38. Иванов А. Е. Российский ученый корпус в зеркале первой русской революции / А. Е. Иванов // Неприкосновенный запас. – 2005. – № 6 (44). – С. 82–89.
39. Иванов А. Е. В преддверии кадетской партии: Всероссийский Союз деятелей науки и высшей школы / А. Е. Иванов // Власть и наука, ученые и власть: 1880-е – начало 1920-х годов. – СПб. : Дм. Буланин, 2003. – С. 202–212.
40. Куреньшев А. А. Всероссийский крестьянский союз. 1905–1930 гг. Мифы и реальность / А. А. Куреньшев. – М. : АИРО–ХХ; СПб. : Дм. Буланин, 2004. – 336 с.
41. Колесниченко Д. А. Всероссийский крестьянский союз в 1905–1907 гг. / Д. А. Колесниченко. – М. : Институт российской истории РАН, 2006. – 310 с.
42. Кураев А. Н. Партии и массовые организации в первой русской революции / А. Н. Кураев. – Москва : МГУП, 2000. – 203 с.
43. Кураев А. Н. Россия на пути к гражданскому обществу: массовые обществ. орг. в период революции 1905–1907 гг. / А. Н. Кураев. – М. : Спутник+, 2008. – 144 с.
44. Туманова А. С. Правительственная политика в отношении общественных организаций России, 1905–1917 гг. : диссертация ... доктора исторических наук: 07.00.02 / А. С. Туманова. – Тамбов, 2003. – 471 с.
45. Туманова А. С. Государственно-правовое регулирование деятельности общественных организаций России в начале ХХ века: историко-юридическое исследование : диссертация ... доктора юридических наук: 12.00.01 / А. С. Туманова. – Москва, 2004. – 400 с.
46. Туманова А. С. Общественные организации и русская публика в начале ХХ века / А. С. Туманова. – М. : «Новый хронограф». 2008. – 320 с.
47. Туманова А. С. Общественные организации России в годы первой мировой войны (1914 – февраль 1917 г.) / А. С. Туманова. – М. : Политическая энциклопедия, 2014. – 327 с.
48. Самоорганизация российской общественности в последней трети ХVІІІ – начале ХХ в. / [Отв. ред. А. С. Туманова]. – М. : Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2011. – 887 с.
49. Гросул В. Я. Русское общество ХVІІІ–ХІХ веков: Традиции и новации / В. Я. Гросул. – М. : Наука, 2003. – 517 с.
50. Корелин А. П. Власть и общество в России. Век ХІХ: время ожиданий и перемен [Текст] / А. П. Корелин. – Москва : Ин-т российской истории РАН, 2013. – 236 с.
51. Россия в начале ХХ века: народ, власть, общество [Текст] : [монографія] / [Сахаров А. Н. (рук. авт. коллектива) и др.]. – Москва : Директ-Медиа, 2014. – 1056 с.
52. Гражданская идентичность российской интеллигенции в конце ХІХ – начале ХХ вв. [Текст]: сборник статей / [Отв. ред. Н. А. Проскуракова]. – Москва : Новый хронограф, 2013. – 290 с.
53. Миллер А. И. «Украинский вопрос» в политике властей и русском общественном мнении (вторая половина ХІХ в.) / А. И. Миллер. – СПб. : Алетейя, 2000. – 267 с.
54. Миллер А. И. Империя Романовых и национализм: эссе по методологии исторического исследования / А. И. Миллер. – Москва : Новое лит. обозрение, 2010. – 316 с.
55. Пайпс Р. Русская революция / Р. Пайпс. – М. : Росспэн, 1994. – Ч. 1. – 400 с.
56. Шанин Т. Революция как момент истины. Россия 1905–1907 – 1917–1922 гг. / Т. Шанин. – М. : Весь Мир, 1997. – 560 с.
57. Брэдли Д. Общественные организации в царской России [Текст]: наука, патриотизм и гражданское общество / Д. Брэдли; [пер. с англ. яз. М. Н. Карпец]. – Москва : Новый хронограф, 2012. – 447 с.

References

1. Kupriyanchuk, O. V. (2009). Ukrainian National Movement Politicization at the End of XIX th – the Beginning of the XX th Centuries: to the Newest Historiography of Problem. *Hileia. Istorychni nauky. Filosofski nauky. Politychni nauky: Nauk. visnyk: zb. nauk. prats (Hylea. Historical sciences. Philosophical sciences. Political sciences: Scientific bulletin: scientific paper digest)*, 23, 148-156 (in Ukr.)
2. Kulchytska, O. V. (2007.) Public and Political Organizations of the South of Ukraine in the End of the XIX th – at the beginning of the XXth centuries in modern Ukrainian historiography. *Naukovi pratsi istorychnoho fakultetu Zaporizkoho derzhavnoho universytetu (Scientific works of historical faculty of the Zaporizhzhya state university)*, XXI, 381-385 (in Ukr.)
3. Holovina, O. V. (2013). Modern Historiography of Monarchist Organizations in Ukraine: Features and Tendencies. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy (Problem of Political History of Ukraine)*, 8, 70-77 (in Ukr.)
4. Kudinov, D. (2014). *Peasant Movement of Ukraine in Naddniprianschyna in 1900 – February 1917 years: Historiography of Problem*. Sumy: «Papyrus» LTD (in Ukr.)
5. *Elector's Companion for 1906: Liberation Movement and its Modern Forms: reference book for the interested to be oriented in modern public movement*. (1906). Saint Petersburg: I. I. Efron. (in Russ.)
6. Cherevanin, N. (1910). Movement of Intelligentsia. *Obshchestvennoe dvizhenie v Rossii v nachale XX-go veka (Public movement in Russia at the beginning of the XXth century)*, 2, 2, 146-201 (in Russ.)
7. Hessen, I. V. (1914). *The History of Russian Advocacy*. Moscow: Edition of advices of oath attorneys, 1. (in Russ.)
8. Veselovsky, B. B. (1911). *The History of Zemstv for 40 Years*. Saint Petersburg: O. N. Popova Publishing House, 3.; 4 (in Russ.)
9. Bleklov, S. (1905). The Peasant Union. *Pravo (Right)*, 38, 3142-3153 (in Russ.)
10. Titlinov, B. V. (1925). *Youth and Revolution: From the History of Revolutionary Movement among the students of the seminaries and middle educational establishments. 1860–1905*. Leningrad: The State publishing house (in Russ.)
11. Pokrovskiy, M. N. (Ed.). (1927). *1905. Materials and documents. Army is in the First Revolution. Essays and Materials*. Moscow-Leningrad: The State publishing house (in Russ.)
12. Mazurenko, S. (1925). *Peasants in 1905*. Moscow: Novaya Derevnnya (in Russ.)
13. Shestakov, I. (1927). The All-Russian Peasant Union. *Historian-Marxist*, 5, 98-99 (in Russ.)
14. Svidzinskiy, M. (1928, 1929). The Peasant Unions in Ukraine during the Revolution of 1905. *Litopys revoliutsii (The Chronicles of the revolution)*, 6.; 1.; 2.; 3 (in Ukr.)
15. Kiryukhina, E. I. (1955). The All-Russian Peasant Union in 1905. *Istoricheskie zapiski (The Historical messages)*, 50, 95-141 (in Russ.)
16. Kiryukhina, E. I. (1956). The Local Organizations of the All-Russian Peasant Union in 1905. *Uchyenye zapiski Kirovskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo instituta im. V. I. Lenina (Scientific messages of the Kirov State Pedagogical College after V.I. Lenin)*, 10, 83-157.
17. Erman, L. K. (1966). *Intelligentsia in the First Russian Revolution*. Moscow: Science (in Russ.)
18. Leykina-Svirskaya, V. N. (1981). *Russian Intelligentsia in 1900–1917*. Moscow: Mysl' (in Russ.)
19. Zyryanov, N. P. (1984). *The Orthodox Church in a Struggle against 1905–1907 Revolution: social and political literature*. Moscow: Nauka (in Russ.)
20. Leschenko, M. N. (1977). Ukrainian Village in the 1905–07 Revolution. Kyiv: Naukova Dumka (in Ukr.)
21. Dmitriev, S. N. (1990). The Union of Unions in the Years of the First Russian revolution *Istoriya SSSR (History of the USSR)*, 1, 40-55 (in Russ.)
22. Ivanov, A. E. (1991). *The Higher School of Russia at the end of the XIXth – the beginning of XX-th cc*. Moscow: Russian History Institute (in Russ.)
23. Kurnosov, Yu. O. (Ed.). (1994). *Essays on the history of the Ukrainian intelligentsia (first half the XXth century)*. Kyiv: Institute of the History of Ukraine, 1 (in Ukr.)
24. Smoliy, V. A. (Ed.). (2013). *Authorities and Society in Ukraine. Historical Context*. Kyiv: Ukrainian National Academy of Science, Institute of history of Ukraine (in Ukr.)
25. Pavko, I. I. (2002). *Instructive Experience of Domestic History: Political Parties and Organizations in Public Life of Ukraine of Modern Age*. Kyiv: Pleiady (in Ukr.)
26. Borysenko, V. Y. & Neporozhnya H. A. (2002). *Social and Political Activity of Teachers and Students in Ukraine in 1900 – the first half of 1907*. Kyiv: NPU after M. P. Dragomanov Publishing House (in Ukr.)
27. Magas, V. O. (2009). *The All-Russian Peasant Union in Ukraine in 1905–1907: scientific thesis – 07.00.01. Kam'ianets'-Podil's'kyi* (in Ukr.)
28. Fedkov, O. M. & Magas, V. O. (2011). «Power and Earth to Peasantry»!. *The All-Russian Peasant Union in Ukraine (1905–1907)*. Kam'ianets'-Podil's'kyi (in Ukr.)
29. Honcharova, N. O. (2006). *Nationally-political Movement of Student and Pupils in Ukraine (90-ties of the XIXth – February, 1917): scientific thesis abstract – 07.00.01 «History of Ukraine»*. Odessa (in Ukr.)
30. Mykhalskiy, I. S. (1995). *Nationally-political Movement of Young People in Ukraine in the years of the first world war (1914 – February, 1917)*. Luhansk (in Ukr.)

31. Chortenko, O. M. (2012). Students in the Activity of Ukrainian Political Parties and Youth Non-Party Organizations of Naddniprianschyna on the Eve of February Revolution (the middle of 1914 – February, 1917) *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka (LNU after Taras Shevchenko Bulletin)*. 6 (241), 2, 169-178 (in Ukr.)
32. Lytvyn, V. M. (2014). *The First World War 1914–1918 and Ukraine*. Kyiv: Naukova Dumka (in Ukr.)
33. Vovkovynskiy, V. M. (1999). The Organization of the All-Russian Chauvinists in Ukraine at the beginning of the XXth century. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal (The Ukrainian historical magazine)*, 3, 63-74 (in Ukr.)
34. Omelyanchuk, O. V. (2007). *Chernosotennyi Movement in the Russian Empire (1901–1914)*. Kyiv: MAUP (in Russ.)
35. Fedorov, V. A. (Ed.). (2000) *The History of Russia in the XIX – beginning of the XX-th century*. Moscow: Zertsalo (in Russ.)
36. Korelin, A. P. & Tyutyukin, S. V. (Eds.). (2005) *The First Revolution in Russia: the View Through the Century*. Moscow: The Monuments of the Historical Thought (in Russ.)
37. Dmitriev, S. N. (1992). *The Union of Unions and Professionally-Political Unions in Russia in 1905–1906*. Moscow: Molodaya Gvardiya (in Russ.)
38. Ivanov, A. E. (2005). Russian Scientific Corps in the Mirror of the First Russian Revolution *Neprikosnovenny zapas (Emergency Reserve)*, 6 (44), 82-89 (in Russ.)
39. Ivanov, A. E. (2003). On the Threshold of The Cadet Party: The All-Russian Union of Science and Higher School Personalities *Vlast' i nauka, uchenye i vlast': 1880-e – nachalo 1920-kh godov (Authorities and Science, Scientists and Authorities: 1880-ies – the beginning of 1920-ies)*. SPb: Dm.Bulanin, 202-212 (in Russ.)
40. Kurenyshev, A. A. (2004). *The All-Russian Peasant Union. 1905–1930. Myths and Reality*. Moscow: AIRO-XX; SPb.: Dm. Bulanin (in Russ.)
41. Kolesnichenko, D.A. (2006). *The All-Russian Peasant Union in 1905–1907*. Moscow: Institute of Russian History of Russian Academy of Science (in Russ.)
42. Kuraev, A. N. (2000). *Parties and Mass Organizations in the First Russian Revolution*. Moscow: MGUP (in Russ.)
43. Kuraev, A. N. (2008). *Russia on the Way to a Civil Society: Mass Societies Founded in the Period of 1905–1907 revolution*. Moscow: Companion+ (in Russ.)
44. Tumanova, A. S. (2003). *Governmental Policy in Regard to Public Organizations of Russia, 1905–1917: dissertation .. of doctor of historical sciences: 07.00.02*. Tambov (in Russ.)
45. Tumanova, A. S. (2004). *State and Justice Adjusting of Russian Public Organizations Activity at the Beginning of the XXth Century: Historic and Juridical Research: dissertation .. of doctor of legal sciences: 12.00.01*. Moscow (in Russ.)
46. Tumanova, A. S. (2008). *Public Organizations and Russian Public at the Beginning of the XXth century*. Moscow: New Chronograph (in Russ.)
47. Tumanova, A. S. (2014). *Public Organizations of Russia in the Years of the First World War (1914 – February, 1917)*. Moscow: The Political Encyclopaedia (in Russ.)
48. Tumanova, A. S. (Ed.). (2011). *Selforganization of Russian Public in the Last Third of XVIIIth – beginning of the XXth century*. Moscow: The Russian Political Encyclopaedia (in Russ.)
49. Grosul, V. Ya. (2003). *The Russian Society of the XVIIIth – XIXth centuries: Traditions and Innovations*. Moscow: Nauka (in Russ.)
50. Korelin, A. P. (2013). *Authorities and Society in Russia. XIXth Century: Time of Expectations and Changes*. Moscow: Russian History Institute of the Russian Academy of Science (in Russ.)
51. Sakharov, A. N. (Ed.). (2014). *Russia at the Beginning of the XXth century: People, Authorities, Society*. Moscow: Direct-Media (in Russ.)
52. Proskuryakova, N. A. (Ed.). (2013). *Civil identity of Russian Intelligentsia at the End of the XIXth – Beginning of XXth centuries: The Bulletin*. Moscow: The New Chronograph (in Russ.)
53. Miller, A. I. (2000). *The «Ukrainian Question» in the Policy of Authorities and Russian Public Opinion (second half of XIX of century)*. SPb.: Aleteya (in Russ.)
54. Miller, A. I. (2010). *The Empire of Romanov and Nationalism: an Essay on the Methodology of Historical Research*. Moscow: New Literature Review (in Russ.)
55. Pypes, R. (1994). *The Russian Revolution*. Moscow: Rosspen, 1 (in Russ.)
56. Shanin, T. (1997). *The Revolution as a Moment of Truth. Russia 1905–1907 – 1917–1922*. Moscow: Ves' Mir (in Russ.)
57. Bradley, D. (2012). *Public Organizations in the Tsar's Russia: Science, Patriotism and Civil Society*. Moscow: New Khronograph (in Russ.)

MAGAS Vyacheslav Olegich,

Docent, social sciences Zhytomyr Military Institute. SP Korolev

Historiography of relations socio-political organizations and power In the Dnieper Ukraine (1905 – February 1917)

Abstract. And power *The study of social and political movements at the beginning of the XX-th century is specially actual in connection with the formation processes of the civil society in modern*

Ukraine. Moreover, the experience of the struggle of the different categories of population for their rights and the change of the political system is important in the context of modern transformations in our state. **Purpose.** The aim of the article - on the basis of the present literature analysis to describe the expert knowledge level in native and foreign historiography of the social and political associations activity at the beginning of the XX-th century in Naddniprianschyna and their relationships with authorities. **Results.** The problem of the Historiography can be conditionally divided into three stages. The explanation of the central organs of social and political organizations history prevailed in the pre-revolution period, the activity of their centers in the localities was investigated fragmentary. In a soviet period the greater attention was spared to labour and peasant movement in the context of their co-operating with bolshevists, intellectual and authoritative organizations movements were tendentiously represented at the same time. The new terms were opened for objective and impartial consideration of the noted problem during the modern stage. Its separate aspects are lighted up by the Russian, American, British and native researchers. In particular, the noted scientists studied the co-operation of the authorities and the society at the beginning XX of century, the activity of the Zemskyi union and the union of cities, the social and political activity and selforganization of the teachers, the activity of the Union of the Unions, the associations of the scientists, the Peasant union and the organizations of the Great Russian chauvinists, the professionally-political and mass organizations, legislation on public organizations and others like that. **Originality.** The scientific novelty of the research results consists in integral consideration of the historiography of mutual relations between the authorities and the social and political organizations in Naddniprianschyna in Ukraine in 1905–1917. **Conclusion.** The review of the historiography witnessed the partial interest of the researchers to the mutual relations of social and political organizations of Naddniprianschyna and the authorities. Thus the set of problems requires the further investigation, especially the questions, related to the functioning and to the relationships of social and political organizations with the authorities in Ukraine in 1905–1917, as for the majority of the scientists paid attention to the functioning of the central organs.

Keywords: social and political organizations, opposition organizations, monarchist and authoritative organizations, the civil society and civil identity forming, population self-organization.

Надійшла до редакції – 25.09.2015

Затвержена до друку – 01.10.2015